

Med lov skal
land bygges!

FOLK OG LAND

og sure myrer
må grøftes ut!

Nr. 25 - 6. årg.

Lørdag 20. Juli 1957

Løssalg 65 øre

Landsmøtetet i Oslo 30. juli flyttet

*Slik arbeidet en virkelig
landssvikaktør*

til nytt møtelokale:
Festsalen i Peder Claussøns gt. 4, Oslo

John Lyngs innledningsforedrag i Rinnansaken varte i 2 dager og på denne vandring gjennom anklagen mot de 30 tiltalte nådde han flere ganger de helt store høyder. Hans fremføring og hans evne til å la seg rive med av egne ord var intet mindre enn storslagen. Han fikk det til. Han måtte ha øvd lenge foran speil. Han var en hyperfarlig anklager. Sitt desiderte høydepunkt arbeidet han seg fram til i en 1½ times lang beretning om Jonny Pevik. Og det må medgis at John Lyng i sannhet hadde grunn til både hulk og tårer når det gjaldt ham. For de fleste sier ikke navnet Jonny Pevik stort. Han tilhørte Kompani Linge og ble arrestert av tyskerne på et oppdrag i Norge høsten 1943 og henrettet i 1944. Han var en mann med egenskaper som gjorde ham avholdt og respektert. Hans

Noen linjer bokkritikk

«Hovedproblemet i livet er seksualorganene, tildekket eller avdekket». - Omtrent slik

John Lyng
og
Rinnansaken
III
Av PER WIIK

arrestasjon skyldtes en lapsus ved Rettskontoret i Stockholm og dette sorterte under Lyng. Jonny Pevik og hans venn Brodtkorb-Danielsen slo seg på sitt oppdrag ned som tømmerhoggere et sted i Nord-Trøndelag. De ble kontaktet av gode nordmenn fra bygda, og de to oppga til dem hva de drev på med. For sikkerhets skyld sendte imidlertid de stedlige patrioter en kurér over svenskegrensen for å kontrollere opplysningene. De ville gardere seg mot provokatører. Kuréren ringte Rettskontoret i Stockholm og der ble det svart at man intet kjennskap hadde til de to agenter. Bygdas menn sluttet derav at det var provokatører man hadde for seg, og lot opplysninger tilflyte tyskerne

behandling av Jonny Pevik i sin anklage mot Rinnanbanden. — Interesserte kan lese Trondheimsavisene fra begynnelsen av mai 1946. Av Lyngs 2 dagers lange anklage tale mot Rinnanbanden fikk dette de største avisoverskrifter. — De lød slik: «Pevik torturert gjennom måneder. — Pevik ble faktisk båret ut av Misjonshotellets kjeller i båt-tevis». Denne siste passus er ordrett gjengivelse fra statsadvokatens foredrag. Det var først og fremst dette som ble sittende igjen hos leserne og tilhørere. Det var klimaks i en dyktig og hensynsløs statsadvokats saksgjennomgåelse. Pevik var Trondheimsgutt og folk var opprørt over Rinnanbanden. Hadde mobben fått slippe til ville vi blitt revet i filler den dagen.

Nå er det bare det å bemerke til alt dette at ingen i Rinnanbanden var tiltalt i noen forbindelse i Peviksaken. Det være seg arrestasjon, mishandling eller henrettelse. Men John Lyng kunne ha god grunn til å reise et minnesmerke over Jonny Pevik, dog burde han ha funnet et annet sted til å avlaste sin dårlige samvittighet — og jeg

Styret har fastsatt at Landsledermøtet for 1957 skal holdes i Festsalen i Oslo Lærerinnelags Hus, Peder Claussøns gate 4, Oslo. tirsdag 30. juli kl. 10.

Adgang til møtet har — utenom de som tilhører selve Landsledelsen (jfr. vedtektenes § 6) — alle som står inntegnet som medlemmer eller som har ydet bidrag til Forbundet. Sådanne møtende har adgang til å delta i debatten og har forslagsrett, men bare Landsledelsens medlemmer kan stemme. **Legitimasjon i form av medlemskort for 1957 eller bidragskvittering for samme år må forevises inngangskontrollen.** Uten slik legitimasjon tilstedes der ikke adgang til møtet.

Landsledelsens medlemmer vil motta særskilt innkalling.

De som må bo på hotell, anbefales å sikre seg plass snarest mulig. Det er meget vanskelig for hotellrom i sommertiden spesielt. Vær derfor ute i tide!

FORBUNDET

Styret

tenke seg at Rinnanbanden ikke var anklaget for det Lyng snakket om. Og det er dette jeg sikter til når jeg i min første artikkel i nr. 16 skriver om Lyng: En mann som kan gråte fra en anklagestol i det øyeblikk han i god tro(?) fremsetter uriktige anklager mot forsvarsløse mennesker.

Jeg påstår: Situasjonen

Det er bedre å sitte inne med unyttig viten enn ikke å vite noe i det hele tatt.

Seneca.

— Det finnes to slags mennesker: rettferdige som tror de er syndere og syndere som tror de er rettferdige.

Pascal.

Et oppløst ekteskap ligner

SOVJETUNIONEN

Av Kai Normann

Ingen kan nekte at tiden vi lever i er de store avgjørelser tid. Verden er i støpeskjeen, riker går under, riker oppstår, verdensmakter sprenger grensene for sin naturlige utvikling og oppnår å se seg selv som herskere over store territorier bebodd av andre, ikke med de nye herrer homogene folk.

Det er her et av vår tids aller største og mest kompliserte problemer er oppstått. Ikke minst for de nye stormakter selv. Hvordan skal et slikt nydannet — eller nyutvidet imperium — konsolideres? Hvordan hindre at de undertrykte folk gjør opprør? Og at opprøret sprer seg i stadig videre ringer, som når en kampesten kastes i et stille tjern?

Nye imperier tar i disse dager form for våre øyne. Vi her i Vesten er mest opptatt av Sovjetunionens vekst, som vi mener truer vår egen sikkerhet. Men Sovjetunionen er bare et fremskutt vestlig ledd i den kjede av imperier som vokser frem i Østen som un-

hav. — Russland, det hellige Russland skulle bli et nytt og større europeisk Bysants. Zaren var bærer av en mystisk politisk-religiøs verdensmision. Han var den gresk-ortodokse kirkes naturlige overhode, troens, den rette tros beskytter og utbreder, også det verdslige rikes beskytter - arvtageren til den Konstantin som tapte Konstantinopel til tyrkerne. Zaren var arvtager til mye av den religionsmystikk som hvilte over de romerske og bysantinske keisere — og over Østens stormkonger for dem. Hans person var hellig og ukrenkelig, han var hele nasjonens «lille far».

Det er påfallende hvor nær marxismen i sin russiske utforming ligger opp til den zar-russiske drøm. Denne drøm er faktisk påny blitt en del av russisk ortodoks religion. Den nye religion står som den gamle fiendtlig overfor konkurrerende religioner. Den har sine fengsler og sine autodafeer. Rettroenhet er religiøs plikt.

Kombinasjonen jøder-rus-

egenskaper som gjorde ham avholdt og respektert. Hans Stiftelsen norsk Okkupasjon

Noen linjer bokkritikk

«Hovedproblemet i livet er seksualorganene, tildekket eller avdekket». - Omtrent slik måtte innholdet av den Mykle-Aulieske felleserklæring til det norsk folk resymeres.

Emil Birkeli med sin bok «Personlighetens gåter» plederer saktmodig, på vitenskapelig basis, et noe avvikende standpunkt. For ham er «personlighetens ukjente X» den menneskelige tilværelses hovedproblem.

Reklameteknisk er dette anelsesbeåndete X håpløst underlegent overfor M. & Au's handfaste, oppmerksomhetslukende «It». Men jeg vil tro det første har et mer blivende budskap.

Birkeli er forøvrig ikke ny som forfatter. I 43 kom hans «Fedrekult», — slett ikke påaktet etter fortjeneste. Det er en solid samling og interessevekkende tankeforestillinger og skikker. — I tilforlately vitenskapelig flateprosjeksjon. Uten det ville den ikke fylle sin oppgave. Men dette anlegg er på en måte skuffende både for leser og forfatter: Emnet frister alt for meget til litt vandring i høyprosa og seilflyvning blant skyene.

Birkeli er forsiktig med konklusjoner. Dem kan leseren besørge sjøl alt etter hva han synes de fremlagte fakta gir ham. — Men forfatteren gjør jakten på interessante perspektiver lett.

*

Det geologisk temmelig ferske fenomen K u l t u r (kanskje bare 20—30 tusen år gammelt) sett som en dialog mellom levende mennesker og henfarne slekters ånder, — slik er det perspektiv jeg har avlurt boken.

Oscar Ørnulf Aall

over svenskegrensen for å kontrollere opplysningene. De visste godt de gjorde seg mot provokatører. Kuréren ringte Rettskontoret i Stockholm og der ble det svart at man intet kjennskap hadde til de to agenter. Bygdas menn sluttet derav at det var provokatører man hadde for seg, og lot opplysninger tilflyte tyskerne som gikk til arrestasjon. — Brodtkorb-Danielsen unnkom under denne, Pevik ble tatt. Tyskerne visste i lang tid ikke hvem de hadde fanget, Pevik var en berømt agent, og da bomben endelig sprang ble det stort oppstuss på Misjonshotellet i Trondheim.

Det som interesserer her er Lyngs beretning om tyskeres

merke til alt dette at ingen i Rinnanbanden var tiltalt i noen forbindelse i Peviksaken. Det være seg arrestasjon, mishandling eller henrettelse. Men John Lyng kunne ha god grunn til å reise et minnesmerke over Jonny Pevik, dog burde han ha funnet et annet sted til å avlaste sin dårlige samvittighet — og jeg vil si: slik arbeider en landsvikaktor av det virkelige store format. Det som forbauset artikkelforfatteren var at ingen protesterte, ikke «forsvareren», ikke dommerne. — Ingen. — De tiltalte kjente knapt sin egen tiltalebeslutning og visste selvsagt ikke hva sidemannen måtte være tiltalt for. — Ingen kunne

tenke seg at Rinnanbanden ikke var anklaget for det Lyng snakket om. Og det er dette jeg sikter til når jeg i min første artikkel i nr. 16 skriver om Lyng: En mann som kan gråte fra en anklagestol i det øyeblikk han i god tro(?) fremsetter uriktige anklager mot forsvarsløse mennesker.

Jeg påstår: Situasjonen dengang var faktisk slik at ikke en røst ville ha hevet seg om Lyng mens han var i farten hadde ofret et par timer om mordet på Abraham Lincoln — 80 % av tilhørerne og 50 % av journalistene som dekket saken ville ha sendt Rinnanbanden bebreidende blikk og gått ut fra at det var

Fort. side 4

Det er bedre å sitte inne med unyttig viten enn ikke å vite noe i det hele tatt.

Seneca.

— Det finnes to slags mennesker: rettferdige som tror de er syndere og syndere som tror de er rettferdige.

Pascal.

Et oppløst ekteskap ligner ofte et forlatt bordel: et ødelagt vennskap kan minne om en sønderskutt domkirke.

Jacob Paludan.

Konferanser mellom øst og vest minner om visse symfonier av Haydn eller Schubert. Enten slutter de med et slagsmål eller også blir de ufullendte.

George Bidault.

Latomenes skygge

På et fjellplatå flere hundre meter over Rio Grande med vegger stupende lodrett ned i den dype canyon som floden danner, ligger Los Alamos. — Med sine sementgrå kuber ser den på avstand ut som en riddeborg fra middelalderen. De blå fjellene ligger som en mæktig ramme i horisonten, — skyggene faller mørkeblå langs klippeveggene og grønsværet frodes yppig nede på dalbunden.

Men Los Alamos er ingen ridderborg. — Den er en av Amerikas yngste byer, den mest ultramoderne i hele unionen. Den har uten sammenlikning den høieste intelligenskvote i de Forente Stater. Der er ingen kriminalitet og den offentlige anklager, som vanligvis er kemiker er temmelig arbeidsløs, en sjelden gang kan han slå klo i en bilist som har kjørt for fort. Der er massevis av klubber, barer, kafeer og restauranger. Der er teater og bio, moderne skoler og perfekte sykehus. Alle innvånerne har det bra. De har høi lønn og alle er tilsikret pensjon av staten. Los

Alamos burde derfor være et verdens idealsamfund. Og allikevel er det ingen som virkelig trives der.

Ingen eier noe. Tomter, hus, alt eies av staten. Barnene som vokser opp og går på skolen, må forlate byen straks de er færdig med skolen, hvis de da ikke får en stilling der. — Straks man blir pensjonist må man flytte. Enhver kan når som helst si opp sin stilling, men da plikter han i fem år å bli værende i landet og ikke passere USA's grenser. Han er livegen. Omkring byområdet er der et grovmasket ståltrådnnett, som man uten vanskelighet kan klippe istykker med en hvilkesomhelst ståltrådsaks. Men ingen tør klip-

Ta vekk glede og smerte — og ikke alene lykke, men også rettferdighet, plikt og dyd, blir tomme ord.

J. Bentham.

Det er bedre å samle på bilder enn på kvinner. Rammer er billigere enn klær.

Den franske kritikeren

Gustave Goffrey.

pe. For i maskenes knutepunkter er fotoceller som iakttar hvert menneske i nærheten og vekker et vældig allarmsystem om noen kommer nær. Over nettet løper tråder med noen tingester som om dagen ser ut som sorte punkter, men om natten forvandles til soler i miniatyr, som kaster et blendende hvitt skinn over hele området. En middelalders bymur er som en ynkelig skigard sammenliknet med hønsenetet. Ingen kommer inn gjennom byporten av gjennemsinnelig materiale uten særlig adkomstkort fra myndighetene. Og vakten må kontrollere at alle byens myndigheter har fått forhåndsbeskjed om den fremmedes ankomst. Før slippes han ikke inn selv om han fremviser adkomstkort.

Det er i Los Alamos den amerikanske atomindustrien planlegges. Det er her de grunnleggende eksperimenter blir utført. Man får ikke tale med noen om sitt arbeide, ikke engang med sin hustru. Taushetsplikten hviler som en lammende hånd over byen,

gjør livet unaturlig og menneskene til robotter.

Men det som frembringes i denne byen blir siden kolportert ut i livet og blir atomfabriker. Og der de bygges opp gis ingen nåde. Innvånerne i fire små samfund i Georgia fikk gjennom nyhetene høre at deres hjem skulle jevnes med jorden, at hele trakten skulle overtas av atomenergikommisjonen til bruk for den nye tritiumfabriken. Deres bygd var temmelig mager og for mestedelen bevokset med barskog. Og før hadde de stadig klaget over slikt gudforlatt sted i God's own country, og når skatteoppkræverne kom hadde de sunget jeremiader i høie toner. Men nå ble de klar over at de bodde i verdens vakreste bygd, at den hadde vært deres gjennom slektledd og at de fattige gamle træhyttene, som de bodde i var deres hjem og deres rett her i verden. Hadde det vært som før, sa de, skulle de ha forsvart sin bygd med våpen i hånd. Hvorfor skal netop vort sted utslettes bare

Fort. side 4

kampesten kastes i et stille tjern?

Nye imperier tar i disse dager form for våre øyne. Vi her i Vesten er mest opptatt av Sovjetunionens vekst, som vi mener truer vår egen sikkerhet. Men Sovjetunionen er bare et fremskutt vestlig ledd i den kjede av imperier som vokser frem i Østen som under et dynamisk press. En kan virkelig her tale om naturkrefter som sprenger sine demninger likesom når mektige floder under trykket av jordskjelv bryter sine gamle grenser og plutselig flyter i et nytt leie.

Sovjetunionen omfatter et uhyre landområde med mange religioner, raser og folk. Denne tilsynelatende enhetsstat, som — trass i betegnelsen «union», navnet skjemper som bekjent ingen! — i virkeligheten utgjør et konglomerat av en ofte høyst ænige stater — danner en verdensdel for seg, som har ætt seg inn i Europa og gjort det mindre.

Det var Peter den stores drøm å europeisere russerne. Han og hans etterfølgere på zartronen søkte å flytte Europas grenser innover i sitt uhyre rike — og spekulerte på samme tid i med held å kunne flytte Russlands grenser utover i flere retninger — med kurs for havet. Fra Østersjøen til Nordsjøen. Og selvsagt — Bosphorus, Dardanellerne. — I følge den gamle visjonære zardrøm skulle Russlands naturlige grense være de store

Det fins ingen større smiger enn ens eget jeg og intet bedre botemiddel mot smiger enn åpenhjertige venner.

Bacon.

En klok mann er en mann som når målet, men en vis mann er en mann som når det rette mål.

(«Maria Stuart»)

«Tvangsarbeide under trusel om dødsstraff er hjørnesteinen i sosialismen».

G. B. Shaw.

forming ligger opp til den zar-russiske drøm. Denne drøm er faktisk påny blitt en del av russisk ortodoks religion. Den nye religion står som den gamle fiendtlig overfor konkurrerende religioner. Den har sine fengsler og sine autoda-féer. Rettroenhet er religiøs plikt.

Kombinasjonen jøder-russere i det sovjetrussiske leder-

Fort. side 4

Postportoen

Stadig vekk får vi portoforhøyelser og såvidt skjønnes etter administrasjonens beslutning i henhold til stortingsfullmakt kanskje gitt for lang tid siden. Nå fikk vi atter portoforhøyelse fra 1. juli, og jeg tror ikke folket var noe videre begeistret over dette nye pålegget.

Et tilfelle fra Sveits kunne kanskje ha interesse for Ola Normann. Sveitserne er dyktige og forstandige folk, hva historien beviser.

Der hadde nylig selve den lovgivende forsamling vedtatt en portoforhøyelse. Portoen var blitt stående som den var før krigen. Men sveitserne likte ikke portoforhøyelser likeså lite som Ola Normann. Men til forskjell fra sistnevnte har sveitserne anledning til å forlange folkeavstemning. Nå forlangte de folkeavstemning med det resultat at lovforslaget ble nedstemt med ca. 465 000 neistemmer mot ca. 267 000 jastemmer. Folket ville ikke vite av noen portoforhøyelse.

I Sveits er det slik at når 30 000 velgere eller 8 kantonen innen 90 dager etter vedtakelsen av et lovforslag, forlanger folkeavstemning så blir forslaget*) forelagt velgerne til avstemning, hvor simpelt flertall er avgjørende. Og avgjørelsen medfører ingen parlamentariske følger, det betyr ikke noe parlamentarisk nederlag hverken for partier eller representanter, der uanfektet fortsetter sitt arbeide.

Dette tilfelle fra Sveits er gjengitt etter det danske tidsskrift «Egne Meninger» nr. 1 for 1953.

ARGUS

*) med visse unntakelser.

FOLK OG LAND

UAVHENGIG UKEAVIS

Ansvarlig redaktør Johannes Kringlebotn

Hva kan vi vente av Axel Kielland av 1957?

I Per Wiik's ypperlige artikkel i dag — om Lyng som landssvikaktor, nevner han forbigående vår fremragende norske kulturskribent og kriminalreporter Axel Kielland av 1957. Helt utmerket. Axel Kielland er i sannhet et aktuelt navn. Han hadde, som alle noenlunde normale nordmenn, mange vansker å kjempe med i okkupasjonstiden og i årene som nærmest fulgte, men ett er sikkert: sannhetskjerligheten i ham er levende og intens, og han har gjennom de senere år gjennomgått en personlig vokster som journalist og som menneske som ingen annen selvstendig tenkende og skrivende mann i Norden. Hans kraft og gjennomskuende evne er til fulle dokumentert bl. a. i hans reportasje fra biskop Helander-saken i Uppsala og fra dr. Adams-saken i London. Med dramaet «Herren og hans tjenere» nådde han også høyt, det er vel uten sammenligning det beste som Nationalteatret har fremført etter krigen.

Hva kan vi som var NS og som ble katastrofalt rammet av det såkalte rettsoppgjør vente oss av Axel Kielland? For det første ingenting — etter vår beregning. Men får Kielland helse og levedager kommer nok turen til «rettsoppgjøret i Norge» også. Det krever tid, det er så. Det er bare å håpe at Kielland en dag begynner å beskjefte seg med våre problemer — ikke vurdert fra Akersgata i okkupasjonsårene, men ut fra tidligere NS-hold i bygdene våre, slik at han finner

for oss alle og for hele vår kultur hvordan den blir stående.»

Dette sier Kielland om en sak som forsåvidt gjelder Helander alene, dvs. 1 menneske. Hva vil han si når han finner fram til de 100 000 som ble rammet av flertallsjustisen her hjemme?

5. «Idag står Helandersaken som en gåte. Og hva verre er, den står som en gåte en har «løst» med en akt. En har «løst» den ved hjelp av to dommer som det aldri kan eller bør bli stille om. Disse dommene inneholder resonnemen-ter som ikke har noe i en dom å gjøre, og den eneste forklaringen er at de ble felt i en tid da alle svenske sinn kokte av lidenskap. Jeg tror slett ikke at dommerne med velberådd hu gjorde urett. Fri- og bevare oss for en slik tanke! Jeg tror heller ikke på det gamle ordet at rettferdigheten er blind. Men det er en historisk kjensgjerning at når hele opinionen står i tok, da kan rettferdighetens syn bli noe svekket.

Jeg snakket med en svensk jurist om dette og han var enig.

— Men herregud, for en katastrofal skandale om en ny rett gikk bort og frifant bispen! sa han.

Skandale? Slett ikke. Frifinnelsen av Dreyfus var ingen skandale. Det var alt det andre som var en skandale; at en opprørt nasjon skrek korsfest, at prestisjetallet mer enn menneskelig og at en domstol stirret seg blind på et hilsynelatende bevis.»

Dette er rene ord for pengene.

6. «Jeg er selv ikke et eneste øyeblikk i tvil om løsningen, men mine amatørforsøk på å finne beviset er falt i fisk. Jeg tror at hvis

Krigens oppgave er ikke å drepe, men å bryte fiendens angrepsvilje

Ifølge «Vägen Framåt» holdt oberstløytnant Ricard Nilsson et militært foredrag på den nysvenske rørelsens riksstevne i Malmö.

Det var i pinsen i år, og oberstløytnanten innledet foredraget med å si at han ikke representerte noen politisk eller offisiell militær oppfatning men bare sin egen mening grunnet på krigshistoriske studier, personlige undersøkelser på diverse slagfelt og sin egen krigserfaring.

Den vesterlandske kultur hadde ikke kunnet overleve sin barndom om den ikke hadde formådd å skape sin egen krigskunst til beskyttelse for kulturverket. — I det gamle Hellas fant man løsningen på problemet om hvorledes man skulle kunne anvende alle medborgere til landets forsvar og med dem opp- ta kampen mot veltrimmede elite- og yrkessoldater selv om de var overlegne i antall. Metoden var grunnet på strid i faste forband med likerettet og felles aksjon. Metoden var ikke knyttet til noen viss be-vepning, men lå fornemmelig på det psykologiske område. Sammenholdet og tvangen til deltakelse fastslått ved en unntakslov i det første demokrati, skapte en følelse av kraft. Den felles, likerettede handling viste seg å ha en lammende moralsk innflytelse på motstanderne, slik at de ikke kunne utnytte sin individuelle dyktighet.

Krigskunstens historie er forklaringen om hvorledes man med skiftende fremgang søkte å utnytte våpenteknikken til støtte for soldaten uten å skade de menneskelige psykologiske forutsetninger. Først i vår tid har man helt lyktes å gjøre dette ved å materialisere krigen og innpasse mennesket som «den individuelle handlende soldat» i sammenhenget. Dermed gled man tilbake til utgangspunktet med yrkessoldater og den primitive utryddelseskrig. — Atombomber er en følge av den logiske følge av utviklingen mot stadig større materialinnsats, grunnet på at mennesket ikke lenger formådde å gjøre seg gjeldende i vanlig nærkamp.

Truselen mot vesten skriver seg ikke fra russiske atombomber, men fra de 300 russiske divisjoner og deres like- så mange reservedivisjoner. Siden det sannsynligvis ikke kan være Russlands ønske å erobre ruinhauger kan den sovjetiske krigsledelse ikke antas å ha noe ønske eller noe behov i retning av å anvende atomvåpen for å nå sit mål. Det er vesten som truer med atomvåpen av den grunn «at vi ikke kan forsvare oss med konvensjonelle midler», hva der fremgår av en klar deklarasjon (1956). De vesterlandske divisjoner kan f. t. telles med et tosifret tall. — Sverige er det eneste land i Europa, som har nevneværdige egne midler til motstand mot den egentlige trusselen.

Om fremtidens krig skal utarte til et flersidig masse- drap med atomvåpen, beror på vesten, hvis overlegne økonomiske og industrielle til- ganger i høy grad skulle gjøre det mulig å kunne effek-

og falle tilbake på en krigs- kunst som bygger på men- neskenes beskaffenhet. Dette skulle gi et forsvar med øket effekt og med betraktelig mindre bekostning.

Foretraksholderen sluttet med et tilbakeblikk på Finn- lands seige kamp i årene 1939-40 og 1941--44 og gjorde det tankeeksperiment å innpasse atomvåpen i den. Bakom de finske forband fantes ikke meget materiell, hvor mot- standeren kunne bruke atom- bomber med utsikt til inn- virkning på striden. Finnerne derimot skulle ved å ha slup- pet ned atombomber så å si hvorsomhelst dermed kunne ha tilintetgjort artilleri, stridsvogns-ansamlinger, for- rådsplasser og reserver i mas- sevis. Finnerne var de eneste som alene stolte på krigskunst da de hadde forutsetningene derfor i sine fast disiplinerte forband. Tyskerne gjorde det også av og til, når de befant seg underlegne i materiell. Og krigen avgjordes ikke av en bedre krigskunst, men av en dårligere som trengte en 20- foldig materiell overlegenhet for å kunne fungere. Uviljen til å innse og erkjenne dette er en vesentlig årsak til den nåværende meget dystre til- stand i Europa.

Også den taktiske atom- bomben kan innpasses i vest- ens krigskunst uten at det be- høver å føre til almen øde- leggelse. — Den individuelt handlende soldaten kan imid- lertid ikke innpasses i noen krigskunst, som bygger på or- ganisert stridshandling. Krig- en er et middel for politikken, men politikerne bør vokte seg for å innblande ideologiske synspunkter på strid og stridsutdannelse.

JOHANNES HESTMAN

TIL MINNE

Johannes Hestman var født på farsgården Hestmandøy 15. mars 1889, død på Diakon- hjemmet i Oslo 26. juni 1957. Han ligger begravet på Nor- dre Gravlund.

Men den stille forsker Jo- hannes Hestman er ikke bare et fint menneske gått bort men også en av Norges siste humanister. I ham har vårt land mistet et privat og av den norske statskasse upåak- tet kulturhistorisk institutt! Han har i årenes løp assistert hundrevis av privatmennes- ker, forskere og forfattere med å hente frem fra sitt mammut- aktige kunnskapsforråd og fra arkiver og biblioteker et svært og vidtfaavnende ma- teriale. Han beriket og inspi- serte utallige mennesker gjen- nom sin mundtlighet.

Hestman forstod ikke den personlige reklames kunst — ei heller å tjene penger. Men den som gjennomblader den norske presse, ikke minst den nord-norske, vil finne mange verdifulle innlegg fra Hest- mans hånd. Han fant livets lykke i bøkenes verden, i å arbeide som «jordmor» ved andres forfatterskap. Det kom patos i hans stemme når han kunne berette om historiske hendinger og mennesker hvor edle beveggrunner hadde dre- vet verket.

Han fikk utfolde seg i en ren, uselvisk og beåndet ar- beidsinnsats som gjennom hans formidlere og «medier» har satt mange spor etter seg, ikke minst på genealogiens, den politiske histories og lit- teraturhistoriens felter.

Han var således kanskje den nordmann som best kjen- te Knut Hamsuns produksjon. Dette vil dennes familie kun- ne snakke med om. Hestman brukte bibliotekene, slik som det er demokratiets forutset- ning at de skal brukes for å

spiserende ord ikke minst for forkynnere av Den hellige skrift. Sokneprest Bullien for- talte at Hestman hadde lånt ham en bok om Ringsaker kirke av Sigurd Grieg og en bok om den skandinaviske kirkegård i Rom. Heri så presten et vitnesbyrd om at Hestman mente det var gavn- lig om folk av og til vandret på kirkegårder. —

Jeg lyser fred over sam- leren, forskeren og menneske- vennen Johannes Hestman's minne.

Alexander Lange.

NORDEN — HVORHEN?

KAI NORMANN.

Nordens stilling i tilfelle en vepnet konflikt mellom Øst og Vest har fra tid til annen vært oppe til drøftelse i den del av amerikansk presse som står forholdsvis upåvirket av politisk parole. Røster har he- vet seg for et nøytralt Nor- den, da Norden ellers etter disse amerikaneres mening ville bety en byrde og forplik- telse for amerikanerne i til- felle krig. Det dreier seg her om rent strategiske vurder- inger. Hvorfor innlate seg på — om bare delvis — å for- svare et Norden, som med de styrker og resurser som står til rådighet ikke lar seg for- svare? Hvorfor ikke i første rekke se på amerikanske in- teresser og ta hensyn til USA?

Når vi lukker ørene for alt svada og ser på de nakne re- aliteter, går det opp for oss at praktisk amerikansk poli- tikk i virkeligheten henviser ikke bare oss men alle euro- peere (innbefattet dem som alt befinner seg bak jerntep- pet) til å greie seg selv uten absolutt forpliktende garan-

Har du hørt
om Rettskon-

... var bevegning. Men lar
Kielland helse og levedager
kommer nok turen til «retts-
oppjøret i Norge» også. Det
krever tid, det er så. Det er
bare å håpe at Kielland en
dag begynner å beskjefte
seg med våre problemer —
ikke vurdert fra Akersgata i
okkupasjonsårene, men ut
fra tidligere NS-hold i byg-
dene våre, slik at han finner
fram til kjernen i saken og
ikke lar seg hverken blinde
eller dimme av de kveruler-
ende blodlusa som bevegelsen
fikk så mange av her i Oslo.

Kielland av 1957 er djerv og
frisk og uhildet. Han har nå
gående i Dagbladet en ny ar-
tikkelrekke om Helander-sak-
en. Tre artikler er offentlig-
gjort, en fjerde artikkel er
ventende i Dagbladet i dag.

Flere avsnitt i innlegg nr. 1,
i Dagbladet for 29. juni, var
som skrevet om og for NS, ba-
re Helanders navn var blitt
byttet ut.

Vi skal nevne noen eksemp-
ler på det:

1. «Det er slett ikke riktig, som
det har vært meldt i norske og
danske aviser, at alt håp om ny
rettssak er ute for biskop Dick
Helander. — Som vi vet har han
krevd fullstendig ny saksbehand-
ling og han begrunner kravet med
en del nye opplysninger.»

Hvem har mere av nye
opplysninger enn NS?

2. «— et justismord er ikke ba-
re nedbrytende for den enkelte det
rammer, men også for det land
hvor det begås og for hele den
samtidig som ser det begås.»

Helt riktig!

3. «Den uhyggelige saken er blitt
et veldig prestisjespørsmål, — for
kirken, for rettsvesenet og dess-
verre også for en stor del av
pressen.»

Så sant som det er sagt!

4. «En gjenoptakelse nå ville
tjene Sverige til stor ære. En sak
av denne veldig betydningen vil
aldri bli glemt. Den blir stående
i Sveriges historie, — og det er
livsviktig for landet og folket, ja

... en skandale; at en opprør-
rasjon skrek korsfest, at prestisje
tellet mer enn menneskelig og at
en domstol stirret seg blind på et
tilsynelatende bevis.»

Dette er rene ord for pen-
gene.

6. «Jeg er selv ikke et eneste
øyeblikk i tvil om løsningen, men
mine amatørforsøk på å finne be-
viset er falt i fisk. Jeg tror at hvis
saken nå blir tatt opp igjen, gan-
ske lidenskapsløst, for en ny dom-
stol, da vil resultatet visselig bli
negativt, fordi sporene er kalde og
fordi en ensrettet etterforskning
har låst fast kjensgjerningene og
deres fortolkning. Men ett positivt
resultat vil en oppnå: en vil se at
beviset mot Helander ikke er
sterkt nok. En vil se at den ty-
delige tvilen som kommer til ut-
trykk i de gamle dommenes pre-
misses, burde ha kommet tiltalte
til gode. Det vil bli en frifinnelse,
— men aldeles ingen skandale. En
vil også ganske klart se hvordan
det veldig rettsdramaet i 1953
kunne få en så forbausende ut-
gang. Og en vil ta lærdom av det
og forstå at jus og hets er en me-
get farlig blanding.»

Akkurat slik måtte en skrive
også om det gjaldt det norske
«rettsoppjør»!

7. «Jeg sitter her med det etter-
hånden kjempemessige materialet
fra 1953 og blir slått av den for-
ferdende kjensgjerning at i He-
landersaken glimret også sannsyn-
ligheten fullstendig med sitt fra-
vær. Biskopen ble dømt til tross
for at det var himmelropende
usannsynlig at han var skyldig.

Det som den gang skjedde i
Sverige er i det hele tatt så opp-
siktvekkende at det er nødvendig
mentalhygiene å kaste et tilbake-
blikk på det. Mens det sto på
kunne en nemlig ikke se det så
tydelig. Begivenhetene fordelte seg
jo jevnt over dager, uker og må-
neder. Det svenske folket ble så
vant til enorme avisoverskrifter at
det opphørte å reagere. Men nå kan
også svært mange svensker se det
ubestridelige faktum at biskop He-
lander ikke gjennomlevde en van-
lig nøktern rettergang. Han ble
knust under et veldig, nasjonalt

tede handling viste seg å ha
en lammende moralsk inn-
flytelse på motstanderne, slik
at de ikke kunne utnytte sin
individuelle dyktighet.

Har du hørt om Rettskon- torets innsats i Peviksaken?

Les om det i Per Wiiks ar-
tikkel på side 1 idag.

ras. Og det raset rev med seg
alt og alle, desverre først og fremst
pressen.

Disse novemberdagene i Uppsala
hadde jeg følelsen av å være den
eneste som ikke på forhånd var
lidenskapelig og personlig overbe-
vist om Helanders skyld. Indisier
som en nøktern utlending fant
svake, ble hver dag slått opp i
avisene som om de hadde doms-
kraft og ingen insinuasjon var for
latterlig til å tas i bruk.»

Er ikke dette en gjennom-
lysende analyse så vet ikke vi.

8. «Istedenfor en akkusatorisk
rettergang, fikk vi en åpenbart in-
kvisitorisk.

En har lov å si at Helander fikk
oppleve hva britene kaller «Trial
by newspaper» i minst samme grad
som den stakkars dr. Adams. Og
det var ganske forferdende å se
hvordan nye «oppdagelser» ble le-
vert av politiet under selve hoved-
forhandlingen hver gang beviset
truet med å svikte.

Tross denne uhyggelige hets-
stemningen i og omkring retten i
Uppsala fant jeg det aldri et øye-
blikk vanskelig å holde hodet kaldt
og jeg var helt til dommen falt
den 22. desember kl. 14, overbe-
vist om at den ville gå ut på fri-
finnelse.

Jeg kan huske at dommen var
ventet i aller siste øyeblikk til
Dagbladets aftenutgave og for å
spare noen minutter laget jeg
overskriften på forhånd: «Biskop
Helander frikjent». — Jeg måtte

telles med et tosifret tall. —
Sverige er det eneste land i
Europa, som har nevnevær-
dige egne midler til motstand
mot den egentlige trusselen.

Om fremtidens krig skal
utarte til et flersidig masse-
drap med atomvåpen, beror
på vesten, hvis overlegne øko-
nomiske og industrielle til-
ganger i høy grad skulle gjø-
re det mulig å kunne effek-
tivt hindre alle russiske an-
grepsplaner uten å anvende
atomvåpen.

Men da må man snarest
frigjøre seg fra den ameri-
kanske materieltankegangen

stanse avisen og skrive det mot-
satte, og gjorde det med dyp
uhygge og oppriktig forferdelse.

Jeg er selv pressemann, men
finner det likevel ganske unødv-
dig å forsvare denne «trial by news-
paper» som har så lett for å opp-
stå når en virkelig stor sak ry-
ster almenheten. En må se den ting
i øynene at det ikke er til å un-
ngå, den offentlige opinionen reiser
seg i slike saker uavvendelig som
en naturkatastrofe. Det er umulig
å komme forbi at selve domstolen
blir påvirket av den, — og vitnene.
Det er en forferdelig ting at situa-
sjoner gang på gang oppstår i alle
land da en glemmer den nøkterne
hovedsaken: å avgjøre skyld eller
uskyld, og isteden jager seg opp
i lynsjustemning over selve handlin-
gens sjofelhet eller uhygge.

Det var dette som utvilsomt
hendte i Helander-saken, og attpå
kom en svær pårsjon almen ska-
defryd og en sadistisk glede over
at faktisk en biskop — for første
gang på 345 år — skulle i heisen.»

Kielland er nøktern og kon-
sekvent fra først til sist, fore-
kommer det oss.

9. «Et folk i sinnsopprør er
ikke skikket til å felle en rettfer-
dig dom. — Til det vil en kanskje
svare at det slett ikke er folket
som dømmer, det er retten. Inn-
vendingen er dessverre ikke hoid-
bar. Det var et oppjaget folk som
dømte Jesus, det var et oppjaget
folk som dømte Dreyfus, det var
et oppjaget folk som tvang fram

en krigskunst uten at det be-
høver å føre til almen øde-
leggelse. — Den individuelt
handlende soldaten kan imid-
lertid ikke innpasses i noen
krigskunst, som bygger på or-
ganisert stridshandling. Krig-
en er et middel for politikken,
men politikkerne bør vokte seg
for å innblande ideologiske
synspunkter på strid og
stridsutdannelse.

Taleren sluttet med å skild-
re forløpet av en strid i Nord-
russland, der han selv hadde
deltatt sammen med noen fri-
villige fra den nysvenska rør-
elsen.

H.

tiltalen mot dr. Adams og jeg er
overbevist om at bare en miraku-
løs forsvarsaksjon reddet ham.»

Vi sier; Det var også et opp-
jaget folk som dømte NS.

10. «Jeg synes at bare det fak-
tum burde være nok: dommen
ble ikke avsagt lidenskapsløst. Den
er affektbetonet.

Nå er det gått tre og et halvt
år. Nå er tiden inne til å prøve
saken på ny. Sinnene er falt til ro,
— logikken, fornuften og men-
neskeligheten har en sjanse til å
få en syl i været.»

*

For vårt vedkommende er
det gått 12 år!

Det gjenstår nå — når det
gjelder Kielland og oss, bare
ett spørsmål: Våger han å ta
opp til nærmere studium det
norske rettssviket av 1945? Vi
tenker ikke da på manglende
mannsmot i sin alminnelig-
het. Mannsmot har han som
selveste Zola. Men er Kiel-
land kan hende allergisk mot
oss på grunn av kverulant-
gruppen i NS? Det burde ikke
hindre ham fra å ta fatt. —
Ingen bevegelser har kunnet
unngå ukrutt og lykkejegere
som ville mele sin egen kake.
Det er vanvetsdommen over
den nasjonale NS-fraksjon
Kielland som sannhetssøker
bør ta opp til gransking.
Det ville tjene ham til uvisne-
lig ære.

har satt mange spor etter seg,
ikke minst på genealogiens,
den politiske histories og lit-
teraturhistoriens felter.

Han var således kanskje
den nordmann som best kjen-
te Knut Hamsuns produksjon.
Dette vil dennes familie kun-
ne snakke med om. Hestman
brakte bibliotekene, slik som
det er demokratiets forutset-
ning at de skal brukes for å
skape en størst mulig åndelig
elite, uten hvilken et sam-
funn ikke kan bestå. Han et-
terlater seg meget verdifullt
materiale.

Han søkte ikke sitt eget og
ble ingen dr. fil. Vi, hans
mange venner gjennom livet
syntes at han stod høyere
enn som så. Jeg gjentar: Sli-
ke sporsøkere som Johannes
Hestman er et demokratis ab-
solute forutsetning. Dette at
så mange som mulig fordyper
seg i kunnskapen, ikke for
materiell vinnings skyld, ikke
for å bramme for menneske-
ne, men for å imøtekomme
menneskehetens evige higen
etter lys for sin fot.

*

Sokneprest Sigurd Bulien
ved Sagene kirke holdt en be-
åndet tale over Hestmanns
båre i kapellet som var fylt
av Hestman's mange venner.
En av de beste prestetaler jeg
har hørt. Han sa at mennes-
kene skulle søke det som er
oven til i livet. Hestman
hadde gjort det etter prest-
ens oppfatning. — Hestman
hadde like før sin død skre-
vet til presten et brev som
sluttet med ordene: Sursum
corda — hjertene oppad! In-

Vet du hva Los Alamos er for en by?

Les idag artikkelen som he-
ter «I atomenes skygge», som
begynner på side 1.

teresser og ta hensyn til USA?

Når vi lukker ørene for alt
svada og ser på de nakne re-
aliteter, går det opp for oss
at praktisk amerikansk poli-
tikk i virkeligheten henviser
ikke bare oss men alle euro-
peere (innbefattet dem som
alt befinner seg bak jerntep-
pet) til å greie seg selv uten
absolutt forpliktende garan-
tier om aktiv støtte til ytter-
ste evne fra stormakten hin-
sides Atlanterhavet. Selv hvor
slike garantier foreligger fra
stormakters side skjønner vi
av Polens skjebne at praktisk
politikk går foran forplikten-
de garantier.

Landene ved Atlanterhavs-
kysten ser mot vest, verdens-
delen som ligger der hvor so-
len går ned, ser mot vest slik
som mørkeredde barn ser mot
et lys. Østen er det farlige,
skrekkelige Tartaros, hvorfra
undergangen truer. Hvordan
vil vår fremtid komme til å
fortune seg?

Det er klart at med en slik
innstilling hos europeerne vil
amerikanerne kunne regne
med et lydig Vest-Europa,
hvor amerikansk innflytelse
kan gjøre seg gjeldende til lav
pris — et minimum av for-
pliktelser fra Amerikas side.
Jeg skriver ikke dette av uvil-
je mot amerikanerne, jeg set-
ter på papiret hva mange ten-
ker, men få sier. Til tross for
at amerikanerne lett blir sen-
timentale, er de ytterst sak-
lige når det gjelder «hard
cash». De er amerikanere, ik-
ke europeere. Og hvem kan
fortenke dem i det?

Europa må gjøre seg for-
trolig med at «onkelen fra
Amerika» har sitt liv og virke
«over there» og at Europa for
ham er en fremmed verdens-
del, et turistområde og et
handelsobjekt, ikke en vital
del av ham selv som han vil
ofre sin egen velferd for å
forsvare hvis det ikke er ab-
solutt nødvendig for hans
egen sikkerhet.

Er det absolutt nødvendig

Våre trofasteste lesere i bygde og by

Siden sist

Den spanske nasjonalforsamling ble 16. juli offisielt underrettet om at monarkiet vil bli gjenopprettet i Spania etter general Francos død eller avskjed. Ministeren som er leder for Francos kontor, Luis Carrero Blanco, opplyste i nasjonalforsamlingen at monarkiet vil bli tradisjonelt og katolsk og at det lojalt vil tjene regimets prinsipper.

Telegrammene har meldt at nasjonalistene på Kypros har oppgitt sin kamp for forening med Hellas — foreløbig, og at den greske regjering vil bringe hele Kypros-spørsmålet inn for FN igjen.

Folkekongressen — nasjonalforsamlingen i den kinesiske folkerepublikk — avsluttet mandag sin 17 dager lange sesjon som har vært preget av skarpe angrep mot høyreavvikler og av tilståelser fra tre statsråder som var blant de fremste anklagede. Kongressen godkjente rapportene om regjeringens virksomhet. Det ble vedtatt at det skal holdes valg på ny kongress innen juli neste år.

Frankrikes representant ved nedrustningskonferansen i London, den kjente sosialistiske politiker Jules Moch, har offentliggjort en artikkel i Le Monde som har vakt betydelig oppsikt. Ifølge Moch kan det algirske problem løses ved å dele Algerie i to, slik at endel blir rent fransk, mens den annen danner en selvstendig muhammedansk stat.

Et manuskript på 220 maskinskrevne sider som hevdes å være skrevet av Ungarns statsminister under revolusjonen ifjor høst, Imre Nagy, er blitt smuglet ut av landet og har vakt stor oppmerksomhet i Wien. Dokumentet, som skal være forfattet før revolusjonen, kaster et nytt lys på den rolle som Nagy spilte under opprøret, da han kunngjorde sitt lands utmeldelse av Warsawa-pakten og oppfordret FN til å sikre Ungarns uavhengighet.

Knut Hamsuns bok «Victoria» som i sin tid ble filmet med Louise Ulrich i hovedrollen er nå også lagt til rette for televisjon. Første utsending gikk fra Baden-Baden i Frantz Lothars regi og med Elisabeth Müller i hovedrollen. Stykket fikk meget god omtale i pressen. Kveldens store funn var Elisabeth Müller som skal ha øyne og røst som Greta Garbo.

Valget mellom kongen og folket

Nedenstående karakteristiske episode må være et funn for sannhetssøkende historiske forskere.

Fra redaktør Herman Smitt Ingebretsen mottok Aftenposten følgende som ble trykt i morgendnummeret 4. oktober 1945, side 3, spalte 1:

«Jeg er blitt gjort oppmerksom på at det er blitt brukt i pressen et feilaktig referat av min fremstilling av en bestemt episode under juniforhandlingene 1940.

Det jeg fortalte om episoden var følgende: Den dagen en eller annen hadde funnet på at man skulle henvende seg

til Kongen og be ham selv trekke seg tilbake, spurte Magnus Nilssen, som ledet forhandlingene, om partiene ville gi en sånn henvendelse sin tilslutning.

Arbeiderpartiet svarte da ja, Venstre svarte ja, og Bærøe svarte på Høyres vegne nei.

Der ble da en fullstendig polsk riksdag, og Alfred Madsen sprang opp og sa: «Det var det jeg visste. Når Høyre får valget mellom folket og Kongen, så velger de Kongen».

Såvidt herr Smitt Ingebretsens gjengivelse.

En får jo si at det var en kostelig episode.

Alex. Lange.

må som oss verge seg både mot ytre og indre fiender! Pass på å få ordnet med kontingenten og få med nye lesere, det er det som bygger opp Folk og Land på den mest effektive måte.

Hallo Oslo!

Hvem kan ta som sin gjest en hyggelig dansk lidelsesfelle under landsmøtet? Henv. Kringlebotn eller Ruyter.

Fra Forbundet

HUSK AT KUN BETALT

medlemskontingent event. stønad for 1957 gir adgang til Landsledermøtet i Foredrags-salen, Deichmanske bibliotek, Henrik Ibsensgt.1, Oslo, tirsdag 30. juli kl. 10.

Kassereren.

Kristne Venner

innbyr til sommermøte tirsdag 30. juli kl. 19,30 i

GABELSGT. 4 (Like ved Skillebekk).

Korte taler. — Sang og musikk.

Litt mat medbringes. — Kaffe fåes kjøpt.

Ta med salmebok.

Vel møtt alle!

UTREDNINGEN FRA INSTITUTTET FOR OFFENTLIG OCH INTERNATIONELL

Rätt om

Den norska rättsuppgörelsen

Koster kr. 30 porto inkl. - Benytt postgiro 150 28

OSLO

Spis i OBL spisesalong

Merk: Hedems oppsiktsvekkende brosjyre i nytt opplag!

Ungarn-tragedien

FN's Ungarn-rapport bekrefter tidligere beretninger om at opprøret ikke var noen planlagt aksjon fra ungarernes side.

Der synes å være særlig to faktorer som fikk misnøyen til å eksplodere, heter det i rapporten: Nyheten om den vellykte aksjon i Polen, det som førte til det store møte av ungarske studenter 22. oktober ifjor. Den annen faktor Ernö Gerö's tale dagen etter (23. oktober) der han istedetfor å vise imøtekommenhet over studentenes rimelige krav kom med trusler.*)

I rapportens punkt 4 heter det: at Sovjet-myndighetene

så tre dage før studentenes fredelige demonstrasjon traff forholdsregler til en vepnet intervensjon i Ungarn. Der foreligger vitneutsagn om slike troppebevegelser og om forberedelser til å forflytte tropper.**)

I FN-rapporten heter det videre at studentenes demonstrasjon 23. oktober var av fredelig art, ingen bar våpen, intet tydet på at hensikten var å bruke makt. Selv forbitnelsen over Gerö's utfordrende tale kunde neppe alene ha forvandlet de fredelige demonstrasjoner til en vepnet reisning. Men AVH-folkene (det ungarske GPU, vår anm.)

strasjon kan skyldes panikk hos maktøverne, men også være en provokasjon for å få opprøret i gang. Hva imidlertid sovjetmyndighetene ikke kan ha regnet med var opprørets rent eksplosive karakter og landsomfattende omfang. Heller ikke med at Ungarns Røde Armé skulle støtte opprørene, enda mindre at sovjetrussiske Røde Armé-soldater skulle gå over til opprørene eller bare forholde seg passive.

Over 964 000 arbeidsdager gikk tapt ved streiker i 1956. Mer enn 56 000 arbeidere og funksjonærer var direkte med i konflikter. Dette er en av de bitre fruktene av engangs-inflasjonsåret til statsråd Bråthen og...

Det er 3. opplag som nå foreligger. Send inn navn- og adresse til: Hedem's: «Landsvikoppjøret og rettskildene», samt «Det norske nøytralitetsbrudd», samt «Haag og høyesterett»

Dessuten:

Vi har ennå endel på lager av A. E. Hedem's: «Landsvikoppjøret og rettskildene», samt «Det norske nøytralitetsbrudd», samt «Haag og høyesterett»

FORBUNDET

Boks 3214 - Giro 150 28

OSLO

Familie som ikke har gitt opp

KOSELIG SOMMERSTED

Larkollen — tilleie fra 20. juli. Helst sengetøy selv.

Billet mrk.: «Møblert».

Armbåndsur

VANNTETTE, STØTSIKRE I STÅLKASSE

Omega

Herre fra kr. 278,- til kr. 330,-
Dame fra kr. 290,- til kr. 355,-

Longines

Neste nr. av

Folk og Land

vil sannsynligvis bli noen dager forsinket — for å kunne få med referat fra Lands-

Fru Ramm 80 år

men ung av sinn!

Fru Mariken Ramm, f. Harbitz, var 80 år mandag 15. ds. Det er ikke til å tro. Har

funn var Elisabeth Müller som skal ha øyne og røst som Greta Garbo.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Neste nr. av Folk og Land

vil sannsynligvis bli noen dager forsinket — for å kunne få med referat fra Landsmøtet 30. juli.

Kristne venner

holder sitt sommermøte tirsdag 30. ds. i Gabelsgt. 4 kl. 19,30. Der blir et par korte taler, sang og musikk. Vi tar en god pause med kammeratslig samvær over en kopp kaffe og litt medbrakt mat. Vær vennlig å ta med salmebøker da, så vi kan få en fyldig og fulltonende samklang av våre lodige og kjære salmer. Men frem for alt, glem ikke å ta med den rette innstilling: en stille bønn om at samværet må bli til oppbyggelse og velsignelse for dem som måtte føle seg trukket dit den kvelden. —

Møt mange! Og velkommen skal dere være! — Vi viser ellers til annonse i dagens nr. H. A.

Professor Halvard Sundberg

har ennå ikke svart hverken Hurwitz eller Andenæs. Men bare ta det med tål. Sundberg er ikke den mann som kommer til å la dem dø i synden. Han sparer dem riktignok i sommervarmen, men så er, antar vi, galgenfristen på det nærmeste slutt.

Biskop James Maroni

døde 12. juli, og har som rimelig er, fått pene minneord i flere aviser. Men han oppdaget øyensynlig ikke rettsviket av 1945, og da må han tilgi oss at vi ikke hører til dem som forsto ham, hverken som bisp eller som kristen.

Fru Ramm 80 år men ung av sinn!

Fru Mariken Ramm, f. Harbitz, var 80 år mandag 15. ds. Det er ikke til å tro. Har De sett henne, denne lille, vevre, unge damen, der hun farer avsted og skaper en flyt i trafikken som mang en tenåring ville misunne henne? Jeg så henne passere et gatekryss i sentrum. Det var en fryd. Et raskt overblikk. Gløgt speidende til begge sider. — Grønt lys. Hun gikk ikke over. Hun s v e v e t over. Men på ryggen hennes syntes jeg å merke noen svake rykninger som vel kunne tyde på en stille klukkende fryd over hvor smertefritt det dog gikk!

Hennes ånd er av samme støpning. Lett, smidig, gløgg, intelligent, med en litt eggen-de og ertende innstilling til livet og til dem hun møter, inntil hun har plasert dem. Da kan det hende du har vunnet en venn for livet. En god og trofast sådan.

*

Hun har vidtfavnende genealogiske interesser. Slektene Harbitz og Ramm kan hun på fingrene.

For vår sak har hennes hjerte brent siden starten i 1933. Den hellige ild brenner ennå med samme klare og lysende og varmende flamme. Vi takker for det, gratulerer med de 80 — nei, omforladdelse, hva er det jeg sier — med de 20, selvsagt! og ønsker denne unge, levende dame med samt hennes vivace og for alt menneskelig levende interesserte ånd med hele sitt register av kostelige historier til fryd og gammen i lune timer, mange gode og lykkelige år fremover!

Heil og sæl, fru Ramm!

H. A.

rapporten: Nyheten om den vellykte aksjon i Polen, det som førte til det store møte av ungarske studenter 22. oktober ifjor. Den annen faktor Ernö Gerö's tale dagen etter (23. oktober) der han istedetfor å vise imøtekommenhet over studentenes rimelige krav kom med trusler.*)

I rapportens punkt 4 heter det: at Sovjet-myndighetene så tidlig som 20. oktober (alt-

Efter et besøk

Sovjet-russiske radiolyttere har fått reportasje fra Norge. Reportere som har besøkt landet vårt er vendt hjem med lydbåndopptak og de forteller sine landsmenn hva de har sett og hørt.

Vi vet nå litt om hva de hadde å fortelle, skriver bladet Stavan-geren. — Inntrykk og opplysninger ble servert i en saus av ironi og krydret med urettferdigheter av til dels infam karakter. Stortingsmann Asdahl og fabrikkleder Tandberg, som reporterne hadde hatt samtaler med, grasser når de hører hvorledes sovjet-russiske lyttere fikk referert det de sa eller ikke sa noe om. Bare NATO-glefsen og Stalinprisvinneren pastor Forbech er fornøyd. Han ble omtalt som en stor mann i Norge.

Vel, litt fra eller til i sovjet-russisk propaganda gjør kanskje ikke så mye. Men det er jo sørgelig at tiltak som skulle bidra til kjennskap og en smule forståelse, skulle arte seg slik at de virker motsatt. Og det er ergerlig at gode norske navn kan misbrukes til å øke troverdigheten av stoff som er grovt tendensiøst.

Det bør man ta ad notam! Såvidt vi vet, ble de sovjetrussiske reportene tatt riktig vel imot av Kringkastingens folk her i landet og hjulpet til rette med arbeidet her. Det bidrog vel også til å vinne tillit for dem og gi dem reportasjehanser de ellers ikke ville fått. — Nå vet vi hvorledes hjelpsomheten er blitt nyttet. Og både i Kringkastingen og på andre hold bør man mobilisere mer skepsis og varsomhet en annen gang, om vi igjen skulle få fint besøk, slutter Stavan-geren.

I FN-rapporten heter det videre at studentenes demonstrasjon 23. oktober var av fredelig art, ingen bar våpen, intet tydet på at hensikten var å bruke makt. Selv forbitrelsen over Gerö's utfordrende tale kunde neppe alene ha forvandlet de fredelige demonstrasjoner til en vepnet reisning. Men AVH-folkene (det ungarske GPU, vår anm.) åpnet plutselig ild mot folke-massen utenfor Kringkastingshuset og få timer etter gikk Sovjetstyrkenes tanks til aksjon mot de ungarske mas-ser.

*

FN-komiteén (bestående av representanter fra Danmark, Australia, Ceylon, Tunis og Uruguay) er overbevist om at de tallrike vitnesbyrd om AVH's umenneskelige behandling og tortur av fanger må godtas som sanne. Komiteen slår også fast som en kjendsgjerning at mange ungarere av begge kjønn ble deportert til Sovjetunionen.

*

I noen få dager var det ungarske folk fri fra den årelange polititerroren, men den oppnådde frihet ble knust etter den nye vepnete sovjet-intervensjon 4. november og innsettelsen av Kadar-regjeringen, etter at den av det ungarske folk valgte regjering Nagy, var blitt fjernet. Der ble dødsstraff for å streike, det hemmelige politi ble gjenopprettet og all frihet avskaffet.

XO.

*) Gerö var førstesekretær i det ungarske kommunistparti og het opprinnelig S i n g e r.

**) Denne del av rapporten tyder på at opprøret kan ha vært provosert frem fra hold utenfor Ungarn. Det ligger i sakens natur at Sovjetmyndighetene har vært oppmerksom på gjæringen i Ungarn etter det som hendte i Polen og oppsatt på å få avslørt og uskadeliggjort lederne ved å puste til ilden. Samtidig står de ferdig med marsjklare troppeavdelinger for å slå opprøret ned.

AWH-politiets plutselige skyting inn i en fredelig studentdemon-

strasse mindre at sovjetrussiske Røde Armé-soldater skulle gå over til opprørerne eller bare forholde seg passive.

Over 964 000 arbeidsdager gikk tapt ved streiker i 1956. Mer enn 56 000 arbeidere og funksjonærer var direkte med i konflikter. Dette er en av de bitre fruktene av engangs-inflasjonsråret til statsråd B r å t h e n og regjeringen.

Elsk din nabo, men fjern ikke gjerdet mellom dere.

Franklin.

Enhver er seg selv nærmest — derfor la oss hjelpe hverandre. Vi elsker oss selv — derfor har vi styrke til å elske andre. Vi elsker oss selv — derfor trenger vi kjærlighet.

Voltaire.

Det overflødige er en høyst nødvendig ting.

Poul Heyse.

Det har alltid vært mennesker som selv ingenting utretter, men til gjengjeld så meget ivrigere trekker på skuldrene over dem som utretter noe.

Henrik Ibsen

«En folkefiende».

For jeg nærer den velgjørende fortrøstning at etterliggerne, alle disse gamlinger fra en hendende tankeverden, de besørger så ypperlig seg selv tatt av dage: der behøves ingen doktors hjelp til å påskynde deres dødelige avgang.

Gunnar Heiberg

i «Kjærlighet til næsten».

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger oljet, m/ kadimerte beslag.

Inneh. ALF T. LUNDE,

Mosseveien 8

Tlf. 68 88 17, priv. 67 07 79

ET VÆRELSE SØKES

i stille, sentralt strøk i Oslo fra September for kortere eller lengere tid. Vennligst skriv til Tyra Bentsen, Borgestad.

Familie som ikke har gitt opp

KOSELIG SOMMERSTED

Larkollen — tilleie fra 20. juli. Høst sengetøy selv.

Billet mrk.: «Møblert».

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2

Telef. 44 43 33

Tannlæge

MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

Annelise Parow

TANNINNSETNING

T r o n d h e i m

Gisle Johnsonsgt. 5 - V. Lademoen kirke - Voldsminde

VED BESØK I EGRSUND

overnatt på

Victoria Gjesteheim

Strandgt. 41 — Telefon 497

Til avisens lesere i Oslo

Vestkantbeboere kan lettest få kjøpt Folk og Land hos

ELIMA

Tobakksforretning

i Ole Vigsst. 12, inngang fra Industrikt.

Boka som har vakt stor oppsikt i USA og i flere andre land:

Senator J. R. McCarthy:

«Den forspilte Sejr»

i dansk oversettelse.

175 sider. Heft. kr. 11, fritt tilsendt.

P. T J Ø M Ø E,

boks 122, Stavanger

Postgiro 640 42. Tlf. 21 133.

Armbåndsur

VANNTETTE, STØT-

SIKRE I STÅLKASSE

Omega

Herre fra kr. 278,- til kr. 330,-

Dame fra kr. 290,- til kr. 355,-

Longines

Herre fra kr. 283,- til kr. 350,-

Dame fra kr. 300,- til kr. 360,-

Allsport

Herre kr. 172,-

Dame kr. 175,-

Revue

Herre fra kr. 195,- til kr. 210,-

Dame fra kr. 198,- til kr. 215,-

Certina

Herre fra kr. 152,- til kr. 230,-

Dame fra kr. 170,- til kr. 230,-

Antima

Herre kr. 145,- og 152,-

Dame kr. 150,-

Altus

Herre kr. 136,- og kr. 143,-

Dame kr. 141,-

Samme merker føres også i 14 kt. gull og i double kasser.

Tillegg for stål-lenker kr. 8,-

Lommeur:

Omega kr. 183,-

Longines kr. 187,-

Zenith kr. 170,-

Utvalg sendes portofritt.

1 års garanti.

R. Gjessing
URMAKER

DRAMMEN

Bruk

FOLK OG LAND

til dine

annonser

FOLK OG LAND

Slik arbeidet en virkelig landssvikaktor

— Forts. fra side 1

den som stod bak. Så suggestiv og enerådende var Lyng den gang når han fant frem sin bristende stemme med knapt hørbare hulk iblant. Han var mye mer enn en stor og pen fasade. Ingen må si noe annet. —

Det kan kanskje være grunn til å sette spørsmålstejn ved Rettskontorets opptreden i enkelte saker under krigen, det kan vel ikke være mulig at adferden til dette kontoret skal tåkelegges for all fremtid? Der var noen Finnmarkinger som fikk lange fengselsstraffer da de kom til Murmansk. De hadde vært i russisk tjeneste som agenter på norskekysten. De avga forklaringer om denne innsatsen til Rettskontoret i Stockholm og en eller annen ved dette kontoret videresendte disse rapporter til russerne, og det var årsaken til dommene. Russerne betraktet det som løsmunnethet fra agentenes side og ville ikke ha slikt. — Stockholmkontoret har senere opplyst at de anså det som sin plikt å holde en alliert underrettet om det som skjedde. Man fristes til å si:

O hellige enfold. Det kunne være av interesse å få vite om russerne delte sine opplysninger like broderlig. Noen av disse nordmenn døde i russisk fangenskap. Larsen døde i Sverige for ikke lenge siden. De hadde 10—12 års pinefullt fangenskap bak seg de som kom tilbake. Skjønnte ikke disse menn i Stockholm at Winston Churchill hadde alliert

ranter, fyren med de mange ord. Tyskerne hadde noe de kalte «Etappenhengste». Ett skal de ha: Når det gjaldt uttrykk fra den militære lingo da var de uovertruffne.

Jeg har her nevnt John Lyng og hans omtale av tragedien Pevik i sin anklagetale i Rinnansaken som et eksempel på hva aktorater torde tillate seg. De tillot seg slikt med selvfølgelighet. Og for åpen scene. Dette misforhold kunne observeres av hvem som helst. Men ingen reagerte. Vi ble ikke pisket av rettferdigheten vi som satt i den tiltaleboksen. Med et slikt aktorater og en slik presse ville ikke Dr. Adams hatt større sjangser enn en regndråpe i Sahara. Man søkte ikke sannheten i Rinnansaken. De fleste vitner ble tatt på med opptil 5 par silkehansker. — Hvis jeg noengang skulle skrive kapitlet om vitneførelsen og en del av vitnene i Rinnansaken da ville jeg være fristet til å bruke en nesten uoversettelig setning sagt av en nå død mann: «In der Grösse der Lüge liegt die Möglichkeit des Geglaubtwerden».

Vi burde ha hatt kriminalreporteren Axel Kielland på pressebenken under Rinnansaken. Axel Kielland av 1957. Men kanskje fagmannen i Kielland den gang ville ha overvunnet patrioten, kanskje han da ville ha fattet interesse for «etterforsker» Hartvig Berg-Olsens hyppige turer ut på vitneværelset under sakens gang, kanskje ville vi

Tanker ved dronning Margretes sarkofag i Roskilde domkirke

JUNI 1957

Hun hviler her som engang samlet Norden
slik som en mor tar sine barn ved hånd
og skaper enighet, forener sine sønner.
Hun bar oss frem for Gud i tusen bønner.
Hun knyttet Norden sammen gjennom hjertets bånd.

Nu hviler hun med fromme hender foldet
til evig bønn for oss i sarkofagen,
dronning Margrete, Nordens kongemor.
En stjerne sluktes ut engang i Nord.
Men hvis vi vil, da kommer atter dagen,
den Nordens dag som var før bror svek bror.

Hun sukket tungt i graven da det skjedde
at hennes pakt ble brutt av hender rå.
Men ennå kan de brudte bånd bli knyttet!
Tre brødre folk, av fedres Gud beskyttet,
kan hånd i hånd ved sarkofagen stå!

KAI NORMANN

I atomenes skygge

Forts. fra side 1

for at andre steder i andre land også skal bli utslettet? Snart skulle dollarsjekkene fra atomenergikommisjonen i Washington regne ned over dem, men de brydde seg ikke om dollars. — Hva betydde dollars mot det som var deres hjem på jorden.

Denne plutselig oppflam-mende hjembygdskjennelse er et godt nok vitnesbyrd på det

Oppe i Washington, det nordvestre hjørne av USA, ligger tre små byer: Pasco, Kennewick og Richland. Her bor arbeiderne og personalet ved atomenergikommisjonens fabrikk for plutonium, grunnstoffet med atomtall 93, som ikke finnes i naturen, men bare kunstgjort. Det er her skorsteinsfeieren er blitt barnenes julenisse ved siden av

som gresshopper i en eng. Om han ser at en viser begynner å dirre eller skjælv på et av instrumentene og hører en ny låt i høitaleren som om et fortidsudyr raspet med stål-tunge mot jerntænder, da vet han at det er noe som er galt. Han trykker på en knapp som setter i gang alarmapparatet. Ingeniørerne styrter inn, de kobler på televisjonsskjerme-ne, den eneste mulighet for å få innsyn i ovnene. Der er

Sovjetunionen — Forts. fra side 1

skap er for så vidt meget-sigende, som asiater vanskelig kan løsrive seg fra asiatsens medfødte trang og hang til mystisisme. Marxismens materialisme blir på asiatisk — eller halvasiatisk grunn aldri så nøktern som Vestens materialisme. En jøde kan bryte med sitt folks religiøse tradisjon, men han overfører sin religiøse fanatisme på et nytt område.

Dengang revolusjonsheltene myrdet sin zar, begikk de hva som dypt i russiske sinn måtte stå som helligbrøde, et radikalt brudd med religionen og med en tusenårig tradisjons fortid. Det hendte før at russiske såvel som romerske og bysantinske keisere kunne bli myrdet, men der kom straks en ny som overtok verdigheten og førte tradisjonen videre.

Russland sto som lammet da man forgrep seg mot zaren og hans familie. Men der var skarpe hjerner i virksomhet på revolusjonsmennenes side, fremmede elementer i det russiske folkelegeme, som hånlo av hva de betraktet som russernes barnaktighet og overtro. Men som gode psykologer og taktikere visste de å utnytte denne «barnaktige overtro». Ganske snart fant man frem til en genial løsning av det problem som reiste seg med hensyn til helligbrøden.

Efter mordet på Nikolai II og tronfølgeren fikk Russland en ny zar — en ny religiøs kulturpersonlighet. Det var Lenin, frelseren fra vold, undertrykkelse og hunger, den

og i stedet søke å konsolidere et europeisk imperium? Vil Peter den stores arvtagere gjøre holdt ved de hav som danner Europas grenser — og den naturlig geografiske grense for dette mektige innlands-imperium? Vår tid tenker i kontinenter, den er de store statssammenslutningers tid.

Vi skal se nærmere på auspisiene ved en senere anledning.

KAI NORMANN.

Sandhedens og frihedens farligste fiender iblandt os, det er den kompakte majoritet.

Henrik Ibsen.

Selv de voldsomste kvinner forstår å finne de blideste tonefall, når hun snakker til sin hund.

Madame de Girardin.

Når du er på lykkens tinder, husk da hva en venn betydde i din nød.

Fr. v. Schiller.

NORDEN — HVORHEN ?

Forts. fra side 2

for amerikanerne for enhver pris å holde «festningen Europa»?

Nødvendighet og nødvendighet kan diskuteres. Det er klart at amerikanerne ytterst nødig ser Europas vestlige rest slukt av Sovjetunionen. Men det er like klart at de har egne interesser å vareta også utenfor Europa. De kan ikke på alle fronter være sterke nok.

Her står Europa overfor den tvingende nødvendighet å måtte ta vare på seg selv. I

russerne delte sine opplysninger like broderlig. Noen av disse nordmenn døde i russisk fangenskap. Larsen døde i Sverige for ikke lenge siden. De hadde 10—12 års pinefullt fangenskap bak seg de som kom tilbake. Skjønte ikke disse menn i Stockholm at Winston Churchill hadde alliert seg med Ny-Neanderthalerne, selv om den offisielle omtalen var det store folkedemokrati i øst, vår tapre allierte. —

Jeg mener ikke at almindelige nordmenn i utlandet under krigen skulle vite at Stalin på ganske kort tid tok livet av 10 millioner selveiende bønder i Ukraina, og som han sa om det til sin venn Churchill under et drikkegilde på Kreml i krigens dager: «It lasted four years, it was fearful». Det står å lese i den sistes krigsmemoarer. Det er bare av oss medlemmer i NS at man senere har forlangt at vi burde visst ditt og forstått datt. — Men det jeg mener er: Selv om disse menn ved kontorene i Stockholm var langt borte fra alt som skjedde og bare kjente krigen fra avisene, så måtte de vel med tiden kunne koble av litt fra det nøytrale Sveriges mange herligheter og passe den trygge jobben de med gode albuer hadde skubbet seg frem til derborte. Menn ute i felten som Pevik burde vært helgardert mot baksmell fra det hold. Man savner omtalen om Rettskontorets innsats i Peviksaken i Lyngs «dokumentarverk»: Forræderiets Epoke.

Ingen som var i retten under Rinnansaken glemmer den foraktfulle måten Linge-karen Brodtkorb-Danielsen svarte Lyng på under sin vitneforklaring i Peviksaken. — Det var soldaten som stod overfor representanten for etappen. Og det skal alltid være slik når mannen fra de farefulle oppdrag møter der Auchsieger fra det nøytrale landet med de gode restau-

pressebenken under Rinnansaken. Axel Kielland av 1957. Kanskje fagmannen i Kielland den gang ville ha overvunnet patriotene, kanskje han da ville ha fattet interesse for «etterforsker» Hartvig Berg-Olsens hyppige turer ut på vitneværelset under sakens gang, kanskje ville vi fått like presise og objektive reportasjer som de vi fikk fra London om kladdebøkene i Dr. Adamssaken. Kanskje noen vitner ville blitt hengende i løse luften lik noen sykesøstre i Old Bailey, forutsatt at én av den lange rekke av forsvarere hadde rukket Lawrence til knærne. —

Det var kriminalproblemer av beste merke i Rinnansaken, noe jeg skal komme tilbake til i en senere artikkel. Dessverre var man uten sinn og sans for sublimiteter — de tiltalte var alle sammen helt svarte og de andre helt hvite, og den samme forflating gjorde seg gjeldende i alle ting. Det ble bare stappet nedi og kjørt gjennom samme møl- len. —

PER WIIK.

Det lykkeligste menneske er det som formår å sette sitt livs ende i forbindelse med dets begynnelse.

Goethe.

Den som er og forblir sann imot seg selv og andre, besitter de største talenters skjønneste egenskap.

Goethe.

Ingen ting er så fattig som å nøye seg med det andre har utrettet.

Katharina Gjesdahl.

Enhver vet at stille vann råtnet; men at muntre bekker herlig lesker, har jeg alltid visst.

Fra «1001 natt».

Man kan være mer intelligent enn en annen, men man kan ikke være mer intelligent enn alle andre.

La Rochefoucauld.

Snart skulle dollarsjekkene fra atomenergikommisjonen i Washington regne ned over dem, men de brydde seg ikke om dollars. — Hva betydde dollars mot det som var deres hjem på jorden.

Denne plutselig oppflamme-nde hjembygdskjennsle er et godt nok vitnesbyrd på det uutryddelige båndet mellom menneskene og jorden — et faktum, som er blitt latterliggjort, men som alltid har vært fremholdt av nasjonalistene rundt om i verden og som har fått lysende bekræftelse.

Men mot atomenergikom- misjonens beslutning findes ingen utvei. I nabobyen Augusta ventet man å gjøre gode affærer og man ble bønnhørt over forventning. En hel folkevandring veltet seg inn over den tidligere sydstatsidyllen. Dets nesten aristokratiske ro ble forvandlet til en kokende heksekjel. Titusenvis og atter titusenvis kom de fremmede: statstjenestemenn, ingeniører, planeringsfolk, arbeidere. Og i deres spor kom kjøpmennene, spekulantene, agentene og tilslutt den lette garde, nattens falske sommerfugler, som skremte de stramme gamle tantene og fyltde opp i egnen. Og så kom arbeidermassene i husvogner, som de bodde i fra arbeidsplass til arbeidsplass, disse Amerikas nye vandringsmenn, de moderne vagabonder som tjente massevis av penger i et rotløst liv.

De stillet opp vognene sine på særskilte leirplasser, såkaldte trailer camps, som snart vokste til provisoriske samfund. Alt ble feiet unnav, skogene ble snauhugget og sakte men sikkert vokste den opp fra det avskrapte landet, hvor til og med hele høide- drag ble veltet vekk av grave- maskinene, de vældige bulldozers, vokste den opp innenfor et hermetisk lukket stengsel, atomfabrikken.

ligger tre små byer: Pasco, Kennewick og Richland. Her bor arbeiderne og personalet ved atomenergikommisjonens fabrikk for plutonium, grunnstoffet med atomtall 93, som ikke findes i naturen, men bare kunstgjort. Det er her skorsteinsfeieren er blitt barnenes julenisse ved siden av «de hvite mennene», folket i overaller over gummistøvler, gummihansker og ansiktsmasker. En av arbeiderne hadde en gang da han kom hjem om kvelden tatt med seg et verktøy som han hadde funnet på hjemveien. Da han skulle innlevere det om morgenen ble han lynsnart sendt på sykehuset. De hvite mennene rykket ut og hentet hele familien til sykehuset, kastet ut allt det løssøre som fantes i huset og brennte det, rev ned rappingen og tapetene samt kondemnerte huset foreløpig. Verktøyet hadde vært strålebeskadiget og hadde forgiftet hele huset.

Når arbeideren går på arbeid klær han seg om i zone A, som er ufarlig. Her får han nye klær, undertøi, overall — som er spesialbehandlet, gummistøvler, gummihansker og ansiktsmaske. Så passerer han zone B, mellomzonen, hvor forsøksfårene går på beite, dyr som daglig undersøkes til kontroll for at ingen radioaktivitet er tilstede utenfor fabriken. Derefter går han inn i zone C, den hete regionen. Her blir han mødt av verk- mesteren i en hall uten vin- duer og ført til arbeidsplassen. På den kammeraten han skal avløse, hilser han bare med et nikk. Han får ikke ta ham i hånden, ikke røre ved ham. Foran ham på veggen er en mengde instrumenter og visertavler. Disse er det han skal følge. Mellom ham og atomovnen innenfor er metertykke vegger. Han får ingenting se. Bare gjennom en høitaler, hvis sender er inne i ovnen kan han avlytte lyden av prosessen. Det låter

låt i høitaleren som om et fortidsdyr raspet med stål- tunge mot jerntænder, da vet han at det er noe som er galt. Han trykker på en knapp som setter i gang alarmapparatet. Ingeniørene styrter inn, de kobler på televisjonsskjerme- ne, den eneste mulighet for å få innsyn i ovnene. Der er feil på en maskindel. En hvit- malt robott derinne føres frem ved hjelp av spaker, som dik- terer robotens elektronhjer- ne. Hele fabrikkens stanser. Robotten griper maskindelen og skruer den løs, snur og vender på den så at ingeni- ørerne gjennom televisjonen kan oppdage feilen. Så bærer robotten maskindelen bort til en panserluke, som lynsnart blir åpnet. Maskindelen blir lagt ut på et guly, strødd med beskyttende fibrer, i repara- sjonshallen. Reparatører i følge med en verksmester, en ingeniør og en «hvit mann» tar så hånd om reparasjonen ved hjelp av verktøi festet på meterlange stænger. Den hvite mannen kontrollerer med en geigermåler utstrålingen fra de dobbelte overalls, de dobbelte gummistøvlene og gummihanskene samt den for- anledningen specialgjorte an- siktsmasken. Øker strålingen, beordres mannen øieblikkelig vekk og blir erstattet av en annen. Der tas ingen unød- vendig risk. Når arbeidet er færdig åpnes panserluken og robotten henter den reparerte maskindel, bærer den inn, skruer den fast og så settes processen atter i gang. Det begynner å koke og suse i ovnen. Helvetesstrømmen er atter i gang.

Det er et nytt menneske, et nytt samfund som vokser frem blandt os — robottsamfundet, det demokratiske dikta- tur i sin fulkommenhet, pres- set frem av verdenspolitiske nødvendigheter, ubarmhjertige som naturkræfter.

Hvem er det vi har sluttet forbund med? Også dette en- orme pengeforbruk bare for

nødig ser Europas vestlige rest slukt av Sovjetunionen. Men det er like klart at de har egne interesser å vareta også utenfor Europa. De kan ikke på alle fronter være sterke nok.

Efter mordet på Nikolai II og tronfølgeren fikk Russland en ny zar — en ny religiøs kulturpersonlighet. Det var Lenin, frelseren fra vold, undertrykkelse og hunger, den nye Moses som skulle lede folkene direkte inn i det for- jettede land, som flyter av melk og honning.

Sovjetunionens folk og folkegrupper har slept seg en lang og møysommelig vei frem mot dette løftenes land. Meget er gjort, meget ugjort, eller galt, uforsvarlig og uklokt gjort. Problemerkene er ved å vokse Sovjetunionen over hodet (tross disse områders rike materielle resurser), og ledelsen og retningslinjene skifter hyppigere etterhvert som riket vokser ut over sine naturlige landegrenser.

Utryddelse og folkeforflyt- ninger i stor stil har funnet sted for å konsolidere riket: — det russiske marxistiske tusenårsrike, som inntil videre bare eksisterer som en religiøs skuen under troens opi- umsrus, det rike som er blitt satt i stedet for Jesu Kristi rike under Hagia sophias kors.

Er det sannsynlig at denne koloss av en konglomeratstat vil bli stående intakt under de veldige jordrystelser som skjer — eller er under forbedelse — ikke minst i det asiatiske folkelegeme? Vil Sov- jet vende blikket bort fra Asia

atombombens skyld.

Man kommer uvilkårlig til å tenke på middelaldersagnet om Faust og Mefistofeles, om forbundet med Satan.

Faust kunne få til det utro- lige. Det kan også vor tids menneske. — Men tilslutt måtte Faust innløse vekselen, jorden åpnet seg og helvetet slukte sitt offer.

Hentet fra «Vågen Framåt», or- ganet for den nysvenske bevegelse.

Her står Europa overfor den tvingende nødvendighet å måtte ta vare på seg selv. I denne store statssammen- slutningers tid må vi lære å tenke regionalt og kulturelt. Vest-Europa utgjør stort sett et samlet kulturområde. Forskjellen mellom latinsk og nordisk ånd, kultur, lynne og levemåte er tross denne kjens- gjerning såpass stor, at det ville være nærliggende å tenke seg et Europa som var samlet i to blokker, en nordisk og en latinsk blokk, bun- det sammen ved en forbunds- traktat.

Her burde de tre nordiske folk, som alt gjennom sin felles historie, sin identiske kul- tur og sine nærbeslektede sprog er knyttet til hverandre på en spesiell måte gå i spiss- en og slutte seg sammen i en forbundsstat. Fremtiden formes av dem som våger å ta det første avgjørende skritt mot en utvikling hvis nød- vendighet ligger i selve tiden.

Som en stor mann har sagt: Det gjelder å forstå sin tid. Og å ville det gode!

OJLK OG LAND

Redaktør og utgiver:
JOHANNES KRINGLEBOTN
Postboks 3237, Oslo
Ekspedisjon og kasse:
Klerschowsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96
Boks 3214

Abonnementspriser:
Kr. 25,- pr. år, kr. 12,50
pr. halvår. Sverige og
Danmark: kr. 29,00 pr.
år, kr. 14,50 pr. halvår.
Utlandet for øvrig: kr.
33,00 pr. år, kr. 16,50 pr.
halvår. I nøytralt om-
slag kr. 35,00 pr. år, kr.
17,50 pr. halvår.

Løssalg 65 øre
Annonsepris:
32 øre pr. millimeter
over en spalte.
Bruk postgiror. 16450.
Sambandstrykkeriet
Oslo